

Тема:

«Джеоргуыба»

(для детей старшего дошкольного возраста)

Воспитатель МКДОУ
«Детский сад №6 г.Беслана»
Томаева Бела Ибрагимовна

Тема: «Джеоргуыба»

Нысан: Сывæллатты дарддæр ахуыр кæнын ирон царды цаутимæ, ирон адамы кадджын бæрæгбонимæ «Джеоргуыба» - ны мидисимæ сабиты базонгæ кæнын. Фæззджы йæ кæй фæкæнынц, уый тыххæй æрдзурын. Базонгæ кæнын ирон æгъдæутимæ. Дзырдует хъæздыг кæнын.

Дзырдует: Лæгты дзуар, Уастырджи,

æрмæг: Æртæ æртæдзыхоны, бæгæны, физонæг, сыкъа, ныв «Уастырджи», ирон мелодиты касетæ, магнитофон, æртæкъахыг стъл;

Этаптæ:

1. Уыци – уыци фæззæджы тыххæй
2. Зарæг «Фæззæг»
3. «Джеоргуыба» нæ хæдзары
4. Кафт «Чепена»
5. Æмбисæндтæ
6. Инсценировка:»Халсарты æмæ дыргъты быцæу»
7. Хъазт «Къухивазынтæй хъазт»
8. Ныв «Сыгъзæринбазыр Уастырджи»
9. Æмдзæвгæтæ
10. Хистæр кувы
11. Хатдзæг

Ахуыры цыд:

1. Уыци – уыци фæззæджы тыххæй

Мигъ кæд æрбады ныллæг

Мах кæд бафснайм тыллæг. /Фæззæджы/

- Цавæр афæдзы афон у? /Фæззæг/

- Цæмæй бæрæг у? – Сыфтæртæ бур кæнынц æмæ згъæлынц зæххмæ, арахдæр фæуары къæвда, бон фæцыбырдæр, æхсæв та фæдаргъдæр ис, мæргътæ хъарм бæстæм атахтысты, фæуазалдæр ис.

- Фæззæджы адам цы фæкусынц? – æфснайынц тыллæг, æмбырд кæнынц дыргътæ, халсартæ, зымæгмæ скæнынц цæхджынтæ, адджын дæттæ.

2. Лæпсутæ æмæ чызджытæ азарæм ныр та нæ зынаргъ уызджытæн зарæг «Фæззæг»

Зарæг «Фæззæг»

3. Сывæллæттæ байхъусут мæм лæмбынæг. Мах зонæм æхсæнадон бæрæгбæттæ. Абон уын æрдзурдзынæн ирон кадджын бæрæгбоны тыххæй. Уыцы бæрæгбон у «Джеоргуыба». Уыцы бæрæгбон куыд хуыйны? – «Джеоргуыба».

Ноябры фæстаг бонты сыфтæр куы æрымбæрзы нæ зæхх йæ сыгъзарин гауттæй, нæ кусæг адам куы сисынц быдыртæй сæ хъхæздыг тыллæг, уæд Иры адам бæрæг фæкæнынц нæ рæсугъддæр æмæ кадджындæр бæрæгбæттæй иу – «Джеоргуыба» - Ног хорæй хуссар мæнæуæй – йæ чърийаг, цæгаты мæнæуæй – бæгæныйаг.

Æнæхъæн къуыри сыхæгтæ, хæстæджытæ æрымбырд уыздысты куы иу хæдзары, куы иннæ хæдзары æмæ бадтдысты бæркаджын стъолты уæлхъус æмæ кувдысты Стыр Хуыцаумæ, Сыгъдæг Лæгты Дзуармæ, Æгас Дзуæрттæм дæр.

- Зонут æй, сывæллæттæ, «Джеоргуыба» цæмæн хуыйны? – Нæ зонæм.

- Уæдæ байхъусут таурагъ «Джеоргуыба»-йы-тыххæй.

Раджыма – раджы цардысты нæ нæртон зæххыл лæг æмæ ус. Лæгæн йæ ном хуындис Джеуæр, усæн та Гуыба. Иннæ адамы хуызæн цардысты, хуым кодтой зæхх, сагътой нартхор, мæнæу, зылдысты фосмæ. Фæлæ уæддæр иннæ адамы 'хсæн бæрæг кодтой уæлдæй куыстуарзондæр æмæ хæларзæрдæ дæр. Нæ уыдис ахæм бон Джеуæр æмæ Гуыба ма баххуыс кæной мæгуыр адамæн. Дих кодтой сæ дзулы къæбæр, сæ хид фæллоуæ кæй рæзын кодтой, уый. Скодта тынг хус аз, Бахус сты иуулдæр зæххытæ, Бахус сты быдырты нартхор, мæнæу, кæрдæг дæр мА Бахус зæххыл. Адам мæлын райдыдтой æххормагæй. Æмæ уæд Джеуæр æмæ Гуыба райдыдтой æфсадын мæгуыр адамы сæ бæркаджын къухтæй. Фæлæ ралæууыдис ахæм бон æмæ Джеуæр æмæ Гуыбайы къутутæ æмæ къæбицтæ афтид кæнын райдыдтой. Æмæ уæд Джеуæр æмæ Гуыба æрымбырд кодтой мæгуыр адамы сæ хæдзары æмæ сын байуæрстой фæстаг кæрдзыны мур. Уый фæстæ сын Джеуæр загъта: «Абон бузныг нæ зæдтæн, нæ дауджытæн, æфсæст кæй стæм, фæлæ нæ сомбоныл дæр нæ ахъуыды хъæуы, уалдзæджы куы ницы байтауæм, уæд цæмæй цæрдзыстæм». Æмæ байуæрста цыддæриддæр мА йæм баззад йæ гонты æмæ къутуты, уыдон. Зайгæ та йæм бакодта тынг гыццыл, кæмæ æрхаудта нартхор гагатæ, кæмæ мæнæуы æмæ сын уæд Джеуæр загъта: «Курын уæ æмæ ацы нартхоры æмæ мæнæуы гагатæ ныссадзут æмæ сыл зæрдиагæй бакусыт, цæмæй уæм æрзайа хъæздыг тыллаг. Афтæ бакодтой мæгуыр адам иууылдæр, бахуым кодтой зæхх, ныссагътой сæ мæнæу æмæ нартхор, хур æртгывта, къæвда йæ донæй æфсæста. Мæгуыр адам райсомæй изæрмаæ рувантимæ куыстой сæ зæххытыл. Афтамæй сын баххуыс кодтой Ирыстоны зæдтæ æмæ дауджытæ. Уацилла, Реком, Уастырджы, Донбеттыр. Уыцы аз æрзадис диссаджы тыллаг Иры зæххыл, адам æмæ фосæн тас нал уыдис æххормагæй амæлын. Уыцы рæстæгæй, боны бонмæ зæхкусджытæ куы фæвæййынц сæ фæзыгон куыстытæ, уæд сбæрæг кæнынц ацы рæсугъд бæрæгбон «Джеоргуыба». Кæцы бану кодта иу дзырды ирон адамы дыууæ ирвæзын æнæджы номы «Джеуæр» æмæ Гуыба».

- Мæгуыр адамæн чи баххуыс кодта?

- Сæ нæмттæ куыд хуындысты?

- Цы байуарста Джеуар?
- Магуыр адам цы ми кодтой сæ нартхоры æмæ мæнæуы гагатаен?
- Цавæр аз сыл æрпыдис? (хъæздыг).

4. Кафт «Ченена».

Ма фæкæнут зивæг «Джеоргуыба» -йы кадджын бæрæгбоны, цæйут æмæ æркафут лæнпутæ.

5. Сываеллæттæ æмæ æмбисæндтæ дæр зонут? Чи рæсугъддæр æмæ аивдæр радзурдзæн æмбисонд?

Æмбисæндтæ

- Фæззæгæй зæрдæ буц у.
- Фæззæг – царды къæбиц у.
- Фæззæг – уæззау уæрдонтæ тулы.
- Фæззæг магусайы удхæссæг.
- Уалдзæг рæсугъд у, фæззæг хъæздыг у.
- Фæззæг æфснайæг, зымæг та уарæг.
- Æнæ кусгæйæ цард нæй.
- Фæллойдæнæг лæг кадджын у.
- Чи нæ кусы, уый нæхæры.
- Цард куыстæй фидæуы.
- Бирæ дзурынæй бирæ кусын хуыздæр.
- Фæззæг макъуылджын.

6. Инсценировка: «Халсарты æмæ дыргъты быцау».

7. Хъазт «Къухивазынтæй хъазт»

8. Ныв. «Сыгъзаринбазыр Уастырджы».

Ирон адам стыр кад æмæ стыр аргъ кæнынц сæ зæдтæн, сæ дзуæрттæн. Фæуыцы дзуæртты æхсæн дæр уæлдай кадджындæр бынат ахсы Уастырджы, нæлгоймæгты бардуаг, бæлццæтты, хæстонты фæндарастгæнæг, магуыртæ æххуыстгæнæг, кастарты раст фæндагыл аразæг. Ирон адаймаг кæддæриддæ цыфæнды уавæры дæр йæхи мæ фæдзæхса, уымæн гæнæн нæй. Лæгты дзуæ æххуыс кæны ирон адамаен. Куы йæм бакæсай, уæд у зæххон адаймаджы

хуызæн æмæ уымæ гæсгæ у бынтон хæстæг нæ Иры адаммæ. Адаммæн сæ уарзон дзуар хайджын у адаймаджы хуыздæр миниуджытæй.

Фырбуцæй йæ хонынц «Сыгъзарин Уастырджи», «Хъæбатыр Уастырджи», «Сыгъзаринбазыр Уастырджи». У бæрзонд фæтæнуæхск, хæрзконд урсачъæ лæг, бадæ урс æфсургъыл. Лæгты дзуар арæх æрбацæуы нæ зæххмæ, ирон адаймаджы хуыз райстæйæ, цæмæй базона, куыд æххуыс кæнынц адаммæ кæрæдзийæн сæ цины æмæ хыгты рæстæг. Йæ ном афтæ кадджын уыднæ фыдæлтæм æмæ йын афæдзы нуæндæсæм мæй сæрмагондæй скуыдтой йæ номыл Джеоргуыбайы мæй. Фæлæ йын уыцы мæйы дæр ис сæрмагонд бонтæ, сæрмагонд къуыри – Джеоргуыбайы бæрæгбон, кæнæ Уастырджийы кууæн къуыри. Бæрæгбон ахæссы къуыри. Хуыцаубон – фæдзæхсæн бон, къуырисæр – йæ 'рвитæн изæр. Уыцы бонæ дæр хæдзары скæнынц æртæ кæрдзыны æмæ бинонты хистæр йæ кæстæрты бафæдзæхсы Уастырджийыл, азæй – азмæ бинонтæ бæрæгбоныл æнæниз, æнæмастæй куыд æмбæлой, кæстæртæ амонджын куыд уой.

9. Сывæллæттæ дзурынц æмзæвгæтæ

Джеоргуыбайы бæрæгбон»

Æрхæццæ та нæм ногæй

Джеоргуыбайы бон

Бæгæныйæ, æрвонгæй

Ыссарæм ын йæ ном.

* * *

Æртæ чърийы, кусарт

Мах дзуары бон кæнæм

Сыгъдæг зæрдæйæ кууæм

Æххуыс кæнæд лæгæн

* * *

Нæ амонд нын кæн фидар,
Нæ фыдбылыз нын саф,
Нæ ИР куыд уа сæрибар
Гæе уый дæ кураем мах.

* * *

Æртæкъахыг æфсургъыл
Нæ Уастырджи æртахт,
Зæрдиагæй, рæсугъдæй
Нæ кувинаг ын барст.

/Гæматы Иван/

«Уастырджийы бæрæгбон»

Рæсугъдæй бæрæгбонмæ афæдз цæуæм,-
Фæззыгон къуырийы йæ сбæрæг кæнæм:
Сыгъзарин Уастырджи – табуйаг йæ ном, -
Йæ сыгъзарин арфæ кæны уый æргом!

* * *

Ирон бæрæгбон нын йæ хорзæх дæтты, -
Æнæниздзинадтæ лæвæрдтæн хæссы!
Хæдзарæй – хæдзармæ нæ фарны куывдты, -
Æфсинты къæбицтæ куывддонтæ ысты!

/Къадзаты Будзи/

«Джеоргуыба»

Уастырджи, табу дæхицæн!
Гас цу, хуыцауы сæрзæд!
Де'фсургъ дæ ронаен хæссæд!

* * *

Кувынц дæм Иры дзыллатæ,
Акодтой кусарт – нывонд,
Цинн кæнынц алы сыхбæстæ,
«Оммен!» - хъæр хъуысы æрвонг.

* * *

Бæгæны ранхъызт, - фынкаæвæрд,
Физонæг уадз хæрздæф,
Хæбизджын сойæ фыраелгъæд,
Дзаг фынг – æфсинты æрмдзæф!
Радбонгай сыхбæстæ бадынц,
Авд боны авд куывдæн – фаг!
Хистæртæ гаджидау уадзынц,
Кæстæртæ' авдисынц хæрзуаг!

/Гæматы Иван/

«Иры Джеоргуыба»

Фæрнæй зынат, нæ дауджытæ,
Хæссут нын амонд æмæ цин,
Кæсы æнкъæлмæ уазджытæм
Нæ бæркадкъух æфсин.
Дæ буц фысым Ирыстонмæ
Цæстуарзонæй æуай,
Дæуæн, сыгъæрин лæгты Дзуар
Мах авæрæм дæ хай.

/Коцойты Зæирæ/

10. Залмæ æрбацыдысты æртæ (лæппу æмæ дыууæ чызджы) хуынтимæ. Сæ хуынтæ хистæрты размæ фынгыл æрæвæрынц.

Хистæр кувы:

- О Хуыцаутты Хуыцау!

- Нæ куывдтыдæ нын айс.

- Дæуæй курам æнæнвздзинад,
- Цæмæй тыхджын уæм.
- Цæмæй нæ бæркад алы аз дæр
æфснайд уа.
- Фидæны та ныл нæ бæрæгбон
амонджинай цæуа!
- Хонам уæ нæ бæрæгбонмæ
мах дæр.

12. Ууыл нæ бæрæгбон æрхæццæ йæ кæронмæ æмæ сывæллæттæ афтæ
бакæнæм æмæ нæ уызджыты дæр бахонам нæхимæ нæ бæрæгбонмæ æмæ
немæ саходой кæй скуывдтой уыцы чыритæй.
Амæй фæстæмæ МА ныл нæ бæрæгбон ноджы хъæлдзæгдæр æмæ
рæсугъддæрæй куыд цæуа, ахæм хорзæх не'пæты дæр уæд.